

OBCHODNÍ AKADEMIE

Praha 2, Vinohradská 38

Projekt OPPA

CZ.2.17/3.1.00/34171

Evropský sociální fond. Praha & EU: Investujeme do vaší budoucnosti.

Název exkurze	Kutná Hora I. – město stříbra		
	Typ: topografická, památková, historická, muzejní; 23 zastávek (8 úkolů)		
Organizace	Začátek: Praha – hlavní nádraží	Náklady: á 80 Kč + jízdné cca 100	
	Konec: Kutná Hora – Hrádek	Délka: 2,7 km, exkurze 2 h	
Hlavní pojmy	Vlašský dvůr, pražský groš, středověké horní město; Borovský; kostel sv. Jakuba, Kamenný dům, Kamenná kašna, jezuitská kolej, GASK; ikonografie světců (morový sloup, rampa před kolejí), chronogramy; České muzeum stříbra – Hrádek, těžba a zpracování stříbra, ražba mincí		
Přílohy	Plán trasy, Metodické pokyny, Pracovní úkoly		

č.	přesun	zastávka	výklad
1		Praha hl. n., odjezd. tabule	<p>VLA KOVÉ SPOJENÍ (2013): <i>R 677 Praha hl. n. 6.59 → Kutná Hora hl. n. 8.57 (3. zastávka, přestup)</i> <i>Os 19207 Kutná Hora hl. n. 9.03 → Kutná Hora město 9.10 (2. zastávka)</i></p> <p>ZAHÁJENÍ: zakoupení skupinové zpáteční jízdenky – přivítání, představení se, prezence, popis trasy, místo a čas ukončení – důkladný popis vlakového přesunu</p> <p>Jízda vlakem – upozorněte na zajímavosti zčásti pozorovatelné cestou: – Kyje – vL; románský kostel; Dolní Počernice – vL; rybník; Klánovice – vL; lesy – Český Brod – vP; barokní kostel – Liblice – vP; rozhlasové stožáry¹⁹⁷⁶, 355 m, nejvyšší stavby v ČR – Poříčany – vP; lesy, v nich dál Kersko proslavené pobytlem spisovatele Hrabala – Cerhenice – vL; odbočka na železniční zkušební okruhy – Nová Ves – vP; na kopci památník bitvy¹⁷⁵⁷ u Kolína, vítězství Rak. nad Pruskem – Kolín – vL Kmochův ostrov, věž Prachárna, jez; vP: got katedrála sv. Bartoloměje; za městem vP: chemička</p>
2	od zastávky vL	u kolejí naproti reliéfu	<p>Železnice – Kutná Hora zůstala stranou hlavní trati¹⁸⁴⁵: Olomouc – Kolín – Praha – odbočka¹⁸⁶⁹: Kolín – Havlíčkův Brod – Brno – od ní jen spojska¹⁸⁸³: KH hl. n. – KH město; prodloužena¹⁹⁰⁵ do Zruče nad Sázavou • sýpka – cihlový objekt Hlouška, přestavba na depozitář Národního pam. ústavu → reliéf – vP; býv. městská elektrárna; štukový se znakem F3, nad ním sv. Barbora</p>
3	před závory, vP	horní konec náměstí	<p>Jungmannovo nám. – zajímavý celistvý předměstský útvar podél širší ulice – zástavba gotického původu, fasády barokní a klasicistní</p> <p>Kostel PM Na náměti – 2. farní městský, 30 let po sv. Jakubu (volná replika); hřbitov • název – údajně financován z výnosu z nametených zbytků na rudném trhu zde • výzdoba – pozdně gotická kazatelna, pohřben malíř Brandl (deska PB); byl i orloj → cestou vL – dům U Jelena (kuriózní znamení); výklenk. kaplička (socha PM 1907); – nárožní obraz PM; žlutá novoren vila (zemské znaky, oslavný nápis na sv. Václava)</p>
4	šikmo nahoru	lavičky naproti TGM	<p>Havlíčkovo náměstí – bývalý Rybný trh, nepravidelné svažité, vzniklo kolem haldy • K. H. Borovský¹⁸⁷³ – socha na novorenesančním podstavci – obrozenecký novinář, básník a politik; v KH pobýval a vydával časopis Slovan • T. G. Masaryk – na žulovém podstavci bronzová socha od Karla Dvořáka – byla 3x postavena^{1938,48,91}, 2x zničena – za nacistů i komunistů • František Palacký – kámen, ke 100. výročí jeho narození</p>

			<p>→ ÚKOL PRO STUDENTY č. 1 Historie Kutné Hory – počátek těžby rud, mincovní reforma, husitské války, pozdně gotický rozvoj, útlum těžby, barokní výstavba, obrozenecký rozvoj, novodobé město</p> <p>Památkové kategorie – KH patří mezi památkovou elitu ČR – Městská památková rezervace¹⁹⁶¹ – zařazena už v první skupině zapsaných měst – 2 Národní kulturní památky – Vlašský dvůr¹⁹⁶² a chrám sv. Barbory¹⁹⁹⁵ – Světové dědictví UNESCO – viz <i>deska vP u vstupu</i>; zapsána v r. 1995 jako: „Historické centrum s kostelem sv. Barbory a katedrálou Panny Marie v Sedlci“ → socha sv. Václava – <i>průchod vP</i>; původně stála na zdejším Václavském náměstí, vedle vystavena kopie z umělého kamene</p>
5	na nádvoří	před kašnou <i>otevřeno denně, 9(10)-16(18)</i> <i>vstupné 85/45 Kč</i> <i>tel. 327 512 873</i>	<p>Vlašský dvůr – původně strážní hrad, rozvoj gotický^{14.st.} za Václava II. – další rozvoj pozdně gotický^{15.st.} za Václava IV. (často zde pobýval) – na přelomu 19/20. stol. rozsáhlá a sporná novogotická puristická přestavba (Lábler)</p> <ul style="list-style-type: none"> • funkce – občasné sídlo panovníka, – ústřední mincovna (nejvyšší mincmistr), horní úřad – pak různé využití: obecní správa, armáda, hejtmanství, přádelna bavlny, obec.škola – v současnosti sídlo městského úřadu a památkový objekt • události – konány zemské sněmy^{1305,1345} – Dekret kutnohorský¹⁴⁰⁹ – za Václava IV. se změnil poměr hlasů na pražské univerzitě ve prospěch českých (vedlo však ke snížení kvality) – Vladislav II. Jagellonský zde byl zvolen¹⁴⁷¹ českým králem – Kutnohorský sněm¹⁴⁸⁵ – smír katolíků a podobojí • palác – <i>vstupní část</i>; vznikl za Václava IV. (často pobýval), 2-patrový, repre sály; – v zasedací síni 2 velké fresky¹⁹⁰⁰ znázorňují dekret a volba – bronzová renesanční deska¹⁵⁹⁵ – nabádá radní k poctivosti; kopie v OSN • kaple – sv. Václava a Ladislava; gotický arkýř s barokní bání (zachráněna) – uvnitř výjevy¹⁹⁰⁰ z legend (Urban); pod ní královská pokladnice <p>Pražský groš – ražen 2½ století¹³⁰⁰⁻¹⁵⁴⁷, žádaná stříbrná mince, 3,5 g; francouzský vzor – lic: koruna, latinsky „Z Boží milosti král český“, jméno panovníka (Václav II.); – rub: lev, „Groše pražské“</p> <ul style="list-style-type: none"> • 17 šmiten – mincovní kovárny, v mincmistrovském domě (got-ren, zbořen¹⁸⁹³) – působení italských (=vlašských) odborníků; znaky původních českých mincoven <p><i>VARIANTA: návštěva Vlašského dvora s místním průvodcem – trvá 40’ – v případě návštěvy se neprovede výklad této zastávky</i></p>
6	ven a vL, obejít	lavičky u kostela	<p>→ ÚKOL PRO STUDENTY č. 2 Kostel sv. Jakuba – vznik, halové uspořádání, hlavní oltář, další výzdoba; Arciděkanství (portál)</p>
7	naproti brankou terasa	vyhlídka	<p>Vyhlídka – dominantní hrana nad údolím, při ní nejvýznamnější stavby – <i>zL</i>: katedrál, jezuitská kolej s terasou, Hrádek – Ruthardka – <i>pod námi</i>; kamenná ulička u hradeb, název dle měšťanského rodu; pověst: lakomý otec zde zadržel dceru, aby nemusel dávat věno, ona umřela, straší</p>
8	vL kolem kostela nahoru	nároží nad kostelem	<p>Domy – frekventované místo, atraktivně předlážděno (stejně jako jinde v centru) – gotické domy s barokními fasádami, sochy zmalebňují prostor</p> <ul style="list-style-type: none"> • sochy – <i>vL</i>: Juda Tadeáš = apoštol, opírá se o kyj, kterým byl utlučen – <i>vP</i>: sv. Jan Nepomucký = vikář umučený za Václava IV.; drží staroboleslavské paladium (mariánský obraz uctíváný jako ochrana české země)
9	Jakubskou, vP podloubí	roh náměstí u sloupu	<p>Púdorys města – nepravidelný v důsledku prudkého rozvoje; dřevěné hornické osady, – při vidlici obchodních cest; mezi šachtami a haldami; postupně městské útvary – definitivní púdorys až v pohusitském období</p> <ul style="list-style-type: none"> • hradby – vznikaly ve 2 etapách; 4 hlavní brány směr Kouřim, Kolín, Čáslav, Sedlec – většinou zanikly v 19. stol.

			<ul style="list-style-type: none"> • náměstí – místo centrálního náměstí existovala soustava tržišť – dláždění oblym kamenem (z Vrchlice), až v 19. stol. zavedeny chodníky, osvětlení – v 19. stol. dostala názvy dle národních osobností • domy – na úzkých dlouhých parcelách; též větší palácové domy, ohrazené dvory – ve vstupní síni byl obchod, dílna; za ní komora a dvůr; loubí většinou zanikla – v patře černá kuchyně, ložnice, arkýř; šindelové střechy (umožnily šíření požárů) – sklepy ve 2-3 patrech, v nich studny, spojení s doly <p>→ ÚKOL PRO STUDENTY č. 3 Palackého náměstí a okolí – vznik, zaniklá <i>gotická radnice (sloup), Sankturinovský dům; Tylova ulice (rodný dům J. K. Tyla); Husova ulice</i></p>
10	zpět podloubím, vP	před sloupem	<p>Morový sloup – postaven na počest odvrácení posledního moru¹⁷¹³</p> <ul style="list-style-type: none"> – dle ústřední sochy je mariánský; autorem František Baugut (také se nakazil) • ústřední socha: Panna Maria Neposkvrněná – svatozář s 12 hvězdami – na vrcholu jehlanu s oblaky; stojí na globu a půlměsíci (moudrost), drtí hada • sochy světců – tradiční přímluvci před morem – vL: sv. Karel Boromejský = milánský arcibiskup, zakládal nemocnice, ošetřoval – vP: sv. František Xaverský = největší jezuitský misionář; s křížkem • reliéfy na soklu – <i>nahore: Zvěstování PM</i> = archanděl oznamuje narození Ježíška – <i>dole – Marie Magdalena</i> = kající se hříšnice, provázela Ježíše; v jeskyni s lebkou • sochy horníků – podpírají sokl; pokora a tíha; obdivoval též Rodin (dostal kopii) → <i>zboku vL nahore</i> – sv. Barbora – v ruce kalich se zářící hostíi, dole meč
11	zL kolem sloupu	sloup z opačné strany	<ul style="list-style-type: none"> • sochy světců – vP: sv. Šebestián = římský důstojník za císaře Diokleciána, pomáhal křesťanům ve vězení, za to jej museli šipy popravít jeho vlastní vojáci – vL: sv. Roch = bohatý franc. mladík, rozdál majetek, cestou do Říma pomáhal nemocným morem, nakazil se a zemřel; hlavní patron proti moru; poutník se psem • reliéf na soklu – znak města se symbolem císaře Ferdinanda III. <p>Šultysova ulice – připomíná spíše náměstíčko, tradiční tržiště</p> <ul style="list-style-type: none"> • Šultysův dům (U Mramoru) – vL: primátor Jan Šultys popraven po Bílé hoře – renesanční portál, lunetová římsa; novoreneanční malby • dům – <i>dál vP</i>; goticko-renes., dochována původní arkáda podloubí a portál
12	dál Šultysovou	křížovátka na konci	<p>Klášteř voršilek – <i>níže vL, vidět jen věž</i> – řád sv. Voršily – pův. vzdělávání dívek, škola</p> <ul style="list-style-type: none"> – klášteř – cenný barokní areál projektovaný K. I. Dienzenhoferem, postaveno jen 2¼ křídla ze 4 (finance); místo kostela později novobarok. kaple¹⁹⁰¹
13	vL nahoru	před domem	<p>→ ÚKOL PRO STUDENTY č. 4 Kamenný dům – vznik a funkce, sochařská výzdoba, muzeum; <i>Václavské náměstí</i></p>
14	nahoru, vL, vP	před k. <i>otevřeno IV.-X. denně, 10-16.30 40/20Kč</i>	<p>Kostel sv. Jana Nepomuckého – jediný čistě barokní kostel ve městě, Kaňka¹⁷⁵⁴</p> <ul style="list-style-type: none"> – postaven na spáleništi po požáru, financován městem • sochy – vL: sv. Vojtěch = 2. pražský biskup – vP: sv. Prokop = opat, zakladatel Sázavského kláštera, šlape na d'ábla <p><i>VARIANTA: návštěva interiéru kostela</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – <i>hodnotná barokní výzdoba; např. v klenbě: legenda sv. Jana Nepomuckého (Balko)</i>
15	Výše, přes náměstí	nároží vL nad kašnou	<p>Kamenná kašna¹⁴⁹⁵ – unikátní technická památka; 12-boký vodojem</p> <ul style="list-style-type: none"> – nákladem Smíška z Vrchovišť postavila Rejskova huť – voda přiváděna z kopců dvojími dřevěnými rourami, rozváděna do 7 kašen • výzdoba – liché (slepé) kružbové arkády s plaménkovými motivy, nahore fiály – původně vysoká 6-boká střecha; současná podoba po novogot. úpravě (Lábler¹⁸⁹⁰) <p>Rejskovo náměstí – název dle architekta Matěj Rejsk z Prostějova¹⁴⁴⁵⁻¹⁵⁰⁶</p> <ul style="list-style-type: none"> autor Kamenné kašny, Prašné brány, části sv. Barbory • domy – gotické s bar. fasádami; <i>naproti: vL gotické niky</i> s malbami, vP sv. Florian – dům U Rytířů – <i>otočit se</i>; odlišný, ve slohu klasicismu¹⁸²⁴; reliéf dvojice rytířů

16	vL na náměstí, napříč	naproti bráně ke kuželu	<p>→ ÚKOL PRO STUDENTY č. 5 Náměstí Národního odboje – historie, budova soudu (deska K. H. Borovského), barokní domy; vstup do muzejního dolu, trejv, Nová synagoga</p>
17	rovně dolů, vL	<p>před Hrádek</p> <p><i>otevřeno</i> <i>út-ne,</i> <i>9(10)</i> <i>-16(18)</i></p> <p><i>vstupné</i> <i>70/40,</i> <i>120/80</i></p> <p><i>tel. 327</i> <i>512 159</i></p>	<p>Hrádek – výjimečné particijské sídlo na okraji hradeb; tvrz, pak hradní palác</p> <ul style="list-style-type: none"> – pozděně gotická přestavba Smíškem z Vrchovišť – později sloužil jako jezuitské seminarium a gymnázium, učitelství ústav – čtyřkřídlý objekt s gotickými sály (klenby), v patře renesanční stropy – 2 gotické arkýře (vL je kaple); též prevét = toaleta ústící do příkopu • pomník padlým – před vstupem; od Karla Dvořáka¹⁹²⁴ (od něho též sochy na oavin) <p>České muzeum stříbra – sídlí v Hrádku, nabízí 2 okruhy:</p> <ul style="list-style-type: none"> • I. Město stříbra (trvá 1 h) – geologie, historie Kutné Hory, život města, ražba mincí • II. Cesta stříbra (trvá 1½ h) – podzemí pod Hrádkem, trejv, průchod štolou, skanzen Havříská osada (zpracování rudy: drcení, propírání, třídění; mincování) <p>ORGANIZACE: následuje prohlídka okruhu „Cesta stříbra“ vedená místním průvodcem</p> <ul style="list-style-type: none"> – po prohlídce se doporučuje přestávka s volným rozchodem – exkurzi na okruhu č. II je nezbytné objednat s dostatečným předstihem <p>VARIANTA: prohlídka okruhu „Město stříbra“, případně absolvování obou okruhů</p>
18	směr katedrála	před Barborou (2.)	<p>→ ÚKOL PRO STUDENTY č. 6 Severní sousoší před kolejí – vznik sousoší, jejich umístění, sv. Jan Nepomucký (legenda, atributy), sv. Barbora (legenda)</p>
19	směr katedrála	před Isidorem (4.)	<ul style="list-style-type: none"> • sv. Ludvík IX. = spravedlivý franc. král, na křížové výpravě onemocněl a zemřel – v brnění, též koruna, žezlo a jablko; trofejní děla a svázání otroci, hlavy Turků • sv. Isidor = madridský rolník, zbožný, pracovitý; patron zemědělců; nejstarší socha • sv. Josef = tesař, manžel Marie, pěstoun Ježíše (drží ho v náručí); tesařské náčíní
20	směr katedrála	před Václavem (7.)	<p>→ ÚKOL PRO STUDENTY č. 7 Centrální sousoší před kolejí – symbolika, sv. Václav (další světci na sousoší, reliéf), sv. Ignác z Loyoly a sv. František Xaverský (jejich funkce, alegorie světadílů)</p>
21	dovnitř koleje	<p>refektář v I. patře</p> <p><i>otevřeno</i> <i>út-ne,</i> <i>9-18</i></p> <p><i>vstupné</i> <i>80/40</i> <i>Kč</i></p> <p><i>tel. 327</i> <i>511 135</i></p>	<p>Jezuitská kolej – při vstupu si vyžádejte přístup do refektáře v I. patře, tam výklad</p> <ul style="list-style-type: none"> • jezuité – řád Tovaryšstva Ježíšova; založil¹⁵³⁴ v Paříži Ignác z Loyoly – u nás poprvé¹⁵⁵⁶ v Praze v Klementinu; spojení s pobělohorskou rekatolizací – řád velmi důsledný a vlivný, až nepohodlný – dočasně zrušen¹⁷⁷³ – patří mezi řeholní kleriky – často působí jako kněží na farách – typické obětavé misionářství ve světě, nejkvalitnější školství, věda – pořádali efektní obřady a poutě, hráli divadlo; důraz na osobní zbožnost – oděv: černý volný talár, na hlavě biret; pův. jezuita je i současný papež František • jezuitská kolej – do KH přišli jezuité po Bílé hoře¹⁶²⁶ – vybudovali si sídlo na místě starších domů za hradbami města – raně barokní objekt se 2 příčnými křídly, nedokončen; arch. Giovanni Orsi¹⁷⁰⁰ – převzali katedrálu sv. Barbory – spojena krytou galerií, zanikl hřbitov a zvonice – později zde byla zřízena kasárna, objekt chátral, snesena^{19.st.} střední věž – proběhla rozsáhlá velkorysá rekonstrukce pro galerijní účely; též zrcadlová chodba • refektář – tato místnost; původně jídlna; jeden z mála dochovaných interiérů – malby: stěti sv. Kateřiny; jez. znak IHS (= lat. Ježíš Spasitel lidí, nebo řec. Ježíš) <p>→ ÚKOL PRO STUDENTY č. 8 GASK – vznik a předchozí názvy, význam, stálé expozice, aktuální výstavy, gotická iluminace, výstava Jagellonica</p>

22	směr katedrála	před Florianem (10.)	<p>Sousoší – <i>jih</i> • sv. Josef Kalasánský = katalánský kněz; s křížem</p> <ul style="list-style-type: none"> – zakladatel řádu piaristů – byli konkurenty jezuitů ve vzdělávání • sv. Florián = římský voják; v legionářském oděvu – za Diokleciána pomáhal křesťanům, za to byl mučen a utopen – dole andílci hasí dům (v mládí tak modlitbou zachránil hořící dům) – patron hasičů • sv. František Borgiáš = španělský grand z rodu Borgia, 3. generál jezuitů – po smrti manželky tajně vstoupil k jezuitům, rozdál majetek – u nohou má kardinálský klobouk a knížecí korunku – tyto hodnosti odmítl – lebky a kosti – jeho vnitřní obrácení po pohřbu královny Izabely; pomíjivost moci
23	směr katedrála	před Karlem (13.)	<ul style="list-style-type: none"> • sv. Anna = matka Marie (dívka pod ní), důstojná žena v šatech; ochránkyně rodiny • sv. Karel Veliký = francký král, 1. císař korunovaný⁸⁰⁰ papežem – v brnění jako obránce církve, s císařskými insigniemi, nad vojenskými trofejemi • chronogram – datování vzniku díla zlatými římskými číslicemi v textu – římské číslice se jednoduše sčítají (u dvojitých výsledek dělíme 2) – <i>spočítejte v oslavném textu Karla Velikého: M+D+C+L+L+V+V+I+I = 1712</i> Kaple Božího těla – <i>dál vL</i>; vznikla s chrámem jako kostnice; sál klenutý na 4 pilíře – jezuité zde vystavovali Boží hrob; pak sloužila jako skladiště, varhanářství; pustla – nyní je zde výstavní sňh, nahoře je vyhlídková terasa

Konec

Zpracoval RNDr. Stanislav Koňářík, OA Vinohradská, verze 2013-05-14